

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
PIERWSZA SEKCJA

SPRAWA ZAKRZEWSKI PRZECIWKO POLSCE

(Skarga nr 63277/19)

WYROK

Artykuł 6 ust. 1 (aspekt karny) • Rzetelne rozpatrzenie sprawy • Podwyższenie wymiaru kary pozbawienia wolności skarżącego w następstwie kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego i ponowne rozpatrzenie sprawy po odbyciu przez niego ponad połowy kary i warunkowym zwolnieniu • Niezachowanie przez sądy krajowe właściwej równowagi między interesem skarżącego a potrzebą zapewnienia skuteczności wymiaru sprawiedliwości • Brak oceny jakichkolwiek fundamentalnych wad postępowania karnego i jakiegokolwiek rozważenia sytuacji skarżącego nie spełniał standardów orzecznictwa Trybunału

Tekst przygotowała Kancelaria. Nie jest wiążący dla Trybunału.

STRASBURG
14 listopada 2024 r.

*Niniejsza wersja wyroku została sprostowana w dniu 6 marca 2025 r.
zgodnie z Regulą 81 Regulaminu Trybunału*

OSTATECZNY
14/02/2025

*Wyrok ten stał się ostateczny na zasadach określonych w art. 44 ust. 2 Konwencji.
Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.*

W sprawie Zakrzewski przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (pierwsza sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

Ivana Jelić, *Przewodnicząca*,
Krzysztof Wojtyczek,
Lətif Hüseynov,
Gilberto Felici,
Erik Wennerström,
Raffaele Sabato,
Alain Chablais, *Sędziowie*,

oraz Ilse Freiwirth, *Kancierz Sekcji*,

mając na uwadze:

skargę (nr 63277/19) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesioną do Trybunału w dniu 27 listopada 2019 r. na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego Łukasza Zakrzewskiego („skarżący”);

decyzję o zakomunikowaniu Rządowi Polskiemu („Rząd”) skarg na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji oraz art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji;

uwagi stron;

obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 8 października 2024 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

WPROWADZENIE

1. Niniejsza skarga dotyczy kary pozbawienia wolności skarżącego, której wymiar w wyniku kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości / Prokuratora Generalnego został podwyższony po odbyciu przez niego ponad połowy pierwotnej kary i po warunkowym zwolnieniu z zakładu karnego.

STAN FAKTYCZNY

2. Skarżący urodził się w 1990 r. i mieszka w Zakrzowie. Skarżącego reprezentowała p. M. Gąsiorowska, prawniczka prowadząca praktykę w Warszawie.

3. Rząd reprezentowany był przez swojego pełnomocnika J. Sobczaka z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. Okoliczności faktyczne sprawy można streścić w następujący sposób.

5. W dniu 22 listopada 2016 r. dom skarżącego, w którym mieszkał z bratem i matką, został przeszukany przez policję w poszukiwaniu narkotyków. Podczas przeszukania znaleziono ponad pięć kilogramów marihuany. Skarżący oświadczył, że znalazł narkotyki w lesie i przyniósł je do domu. Później wycofał się z tych oświadczeń, twierdząc, że złożył je w celu ochrony członka swojej rodziny (odmówił ujawnienia tożsamości

tej osoby), i odmówił składania dalszych wyjaśnień. Przed zatrzymaniem nie był karany.

6. W dniu 23 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Opolu skazał skarżącego za nielegalne posiadanie znacznej ilości środków odurzających na podstawie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i, stosując nadzwyczajne złagodzenie kary, wymierzył mu karę dwóch lat pozbawienia wolności. Minimalny wymiar kary przewidzianej w art. 53 ust. 2 wynosił trzy lata pozbawienia wolności (zob. paragraf 23 poniżej). Sąd zauważył, że przed zatrzymaniem skarżący cieszył się nienaganną reputacją i że nie było dowodów na to, że próbował rozprowadzać narkotyki; ukaranie go nawet najłagodniejszą karą przewidzianą za takie przestępstwo byłoby zatem rażąco nieproporcjonalne.

7. W dniu 6 października 2017 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił wyrok sądu pierwszej instancji, orzekając dodatkowo więzienie w wysokości 1 000 złotych polskich (PLN) (około 220 euro (EUR)), która miała zostać wpłacona na rzecz ośrodka odwykowego. W pisemnym uzasadnieniu sąd odwoławczy wskazał, że sąd pierwszej instancji słusznie uznał, że orzeczenie nawet najniższej kary przewidzianej przez prawo byłoby nieproporcjonalnie surowe, biorąc pod uwagę postawę i sytuację osobistą skarżącego oraz okoliczności przestępstwa. W związku z tym sąd odniósł się do faktu, że skarżący nie był wcześniej karany, prowadził akceptowalny styl życia i pomagał swojej rodzinie.

8. W dniu 26 lutego 2018 r. skarżący rozpoczął odbywanie kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Głubczycach.

9. W dniu 22 marca 2018 r. Minister Sprawiedliwości / Prokurator Generalny (zwany dalej jedynie „Prokuratorem Generalnym”) wniósł kasację do Sądu Najwyższego. Zarzucał rażąca niewspółmierność kary orzeczonej wobec skarżącego ze względu na w sposób oczywisty nieuzasadnione zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary.

10. W dniu 3 kwietnia 2018 r. skarżącemu doręczono odpis kasacji.

11. W dniu 10 stycznia 2019 r. Dyrektor Zakładu Karnego w Głubczycach zwrócił się do Sądu Okręgowego w Opolu o warunkowe przedterminowe zwolnienie skarżącego. W swoim wniosku wskazał, że zachowanie skarżącego było bardzo dobre, jego resocjalizacja przebiegała dobrze i istniało niskie ryzyko ponownego popełnienia przez niego przestępstwa.

12. W dniu 13 lutego 2019 r. sąd ten zastosował wobec skarżącego warunkowe zwolnienie przy dwuletnim okresie próby. Zobowiązał go do regularnego zgłaszania się do kuratora sądowego oraz podjęcia zatrudnienia. W uzasadnieniu swojej decyzji sąd wskazał, że w dniu 15 stycznia 2019 r. skarżący nabył prawo do ubiegania się o warunkowe zwolnienie, a jego kara zakończy się w dniu 15 stycznia 2020 r. Sąd wskazał również, że wniosek o warunkowe zwolnienie skarżącego został złożony przez dyrektora zakładu karnego, a prokurator nie sprzeciwił się temu wnioskowi.

13. Po zwolnieniu skarżący podjął dwie prace – jako kierowca w weekendy i jako spawacz w Austrii. Był w stałym kontakcie ze swoim kuratorem, który stwierdził, że jego powrót do społeczeństwa przebiega pomyślnie.

14. Skarżący i jego obrońca z urzędu stawili się na rozprawie kasacyjnej w dniu 28 marca 2019 r. w Sądzie Najwyższym. Prokurator poparł kasację, natomiast skarżący wniósł o jej oddalenie jako w sposób oczywisty nieuzasadnionej i przedłożył zaświadczenie o zwolnieniu go z zakładu karnego oraz postanowienie o warunkowym zwolnieniu z odbycia pozostałej części kary.

15. Tego samego dnia Sąd Najwyższy uchylił wyrok z dnia 6 października 2017 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu. Stwierdził, że zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary nie było uzasadnione w świetle prawa. W konsekwencji orzeczone kary były rażąco łagodne. Sąd Najwyższy nie zwrócił uwagi na warunkowe zwolnienie skarżącego, mimo że został o tym poinformowany przez obrońcę skarżącego.

16. Sąd Najwyższy uznał, że ocena, czy sprawca spełnia przesłanki przewidziane w art. 60 § 2 Kodeksu karnego (k.k.), należy niewątpliwie do sądu orzekającego, który powinien przedstawić argumenty uzasadniające uznanie, że w okolicznościach sprawy zachodzą podstawy do takiego postępowania. Nie mogło też budzić wątpliwości, że szczególnie uzasadnione wypadki, o których mowa w art. 60 § 2 k.k., istotnie różniły się od zwykłych spraw, w których obowiązywały standardowe dyrektywy wymiaru kary. Dyrektywy te przewidywały stosowanie potencjalnych kar mieszczących się w odpowiednich granicach ustawowych. Zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary bez jednoczesnego wykazania, że było ono rzeczywiście uzasadnione szczególnymi okolicznościami, nie stanowiło jednak naruszenia prawa materialnego, lecz w pełni uzasadniało stwierdzenie, że wymierzona w takich warunkach kara jest rażąco niewspółmierna.

17. Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że w odniesieniu do skarżącego wymóg wykazania istnienia szczególnych okoliczności uzasadniających wymierzenie kary poniżej dolnej ustawowej granicy nie został spełniony w sposób zasługujący na aprobatę. W jego ocenie sąd odwoławczy, uzasadniając swoją decyzję w tym zakresie, powielił argumenty sądu pierwszej instancji dotyczące braku uprzedniej karalności skarżącego, jego społecznie akceptowalnego stylu życia oraz faktu, że pomagał on swojej rodzinie. Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Prokuratora Generalnego, zgodnie z którym uzasadnienie decyzji przedstawione przez sąd odwoławczy w rzeczywistości dotyczyło jedynie ogólnych okoliczności sprawy, które powinny mieć jedynie niewielki wpływ na wymiar kary, a zatem w sprawie skarżącego nie należało zastosować nadzwyczajnego złagodzenia kary.

18. W dniu 23 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Opolu uchylił swoje orzeczenie z dnia 13 lutego 2019 r. i umorzył postępowanie wobec

skarżącego w sprawie zwolnienia. Uznał, że z uwagi na uchylenie przez Sąd Najwyższy prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, nie ma już prawomocnego wyroku, na podstawie którego mógłby on odbyć karę.

19. W dniu 30 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 23 maja 2017 r. i skazał skarżącego na karę trzech lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 500 PLN (125 EUR). Podtrzymał on orzeczenie nawiązki i argumentował, że sąd pierwszej instancji nie wykazał, że zaistniał „szczególnie uzasadniony wypadek”, w którym nawet najłagodniejsza kara przewidziana za przedmiotowe przestępstwo byłaby zbyt surowa dla skarżącego. Rozważając argumenty przedstawione przez prokuratora, który pierwotnie wnosił o skazanie skarżącego na karę czterech lat pozbawienia wolności, sąd wziął pod uwagę czas spędzony przez skarżącego w zakładzie karnym oraz jego warunkowe zwolnienie zarządzone na wniosek dyrektora Zakładu Karnego w Głubczycach i stwierdził, że w świetle tych okoliczności kara wnioskowana przez prokuratora byłaby zbyt surowa.

20. Na poczet orzeczonej kary zaliczono okres tymczasowego aresztowania skarżącego, w tym przypadku od dnia 22 listopada 2016 r. do dnia 2 stycznia 2017 r., oraz okres dotychczas odbytej kary, od dnia 26 lutego 2018 r. do dnia 13 lutego 2019 r. Data zakończenia kary została wskazana na 14 września 2021 r.

21. W dniu 14 października 2019 r. skarżący został przewieziony do Zakładu Karnego w Strzelcach Opolskich w celu odbycia pozostałej części kary.

22. W dniu 29 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Opolu, na wniosek skarżącego, zarządził jego natychmiastowe warunkowe zwolnienie z odbycia pozostałej części kary w wymiarze trzech lat pozbawienia wolności i wyznaczył dwuletni okres próby. W uzasadnieniu swojej decyzji sąd wskazał, że skarżący odbył już ponad połowę swojej kary; jego zachowanie podczas odbywania kary nie budziło żadnych zastrzeżeń; i istniały podstawy, aby przyjąć, że skarżący, będąc na wolności, będzie przestrzegał prawa i nie popełni ponownie przestępstwa.

WŁAŚCIWE RAMY PRAWNE

I. USTAWA Z DNIA 29 LIPCA 2005 R. O PRZECIWDZIAŁANIU NARKOMANII

23. Artykuł 53 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii stanowi w istotnym zakresie, co następuje:

„1. Kto (...) wytwarza, przetwarza albo przerabia środki odurzające lub substancje psychotropowe (...)

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

WYROK W SPRAWIE ZAKRZEWSKI PRZECIWKO POLSCE

[...]

2. Jeżeli przedmiotem czynu, o którym mowa w ust. 1 lub 1a, jest znaczna ilość środków odurzających, substancji psychotropowych (...) sprawca podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20”.

II. KODEKS KARNY

24. Kodeks karny, w odpowiednim zakresie, stanowi:

Artykuł 60

„§ 2. Sąd może również zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w szczególnie uzasadnionych wypadkach, kiedy nawet najniższa kara przewidziana za przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa, w szczególności:

[...]

2) ze względu na postawę sprawcy, zwłaszcza gdy czynił starania o naprawienie szkody lub o jej zapobieżenie,

[...]

§ 6. Nadzwyczajne złagodzenie kary polega na wymierzeniu kary poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, kary łagodniejszego rodzaju albo na odstąpieniu od wymierzenia kary i orzeczeniu środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku według następujących zasad:

[...]

2) jeżeli czyn stanowi zbrodnię, sąd wymierza karę pozbawienia wolności nie niższą od jednej trzeciej dolnej granicy ustawowego zagrożenia.”

Artykuł 77

„§ 1. Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wówczas, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

[...]”

Artykuł 78

„§ 1. Skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary.

[...]”

Artykuł 82

„§ 1. Jeżeli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia.

[...]”.

III. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

25. Kodeks postępowania karnego (k.p.k.), w odpowiednim zakresie, stanowi:

Artykuł 521

„§ 1. Prokurator Generalny, a także Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie.

[...]”

Artykuł 523

„§ 1. Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary.

§ 1a. Ograniczenia, o którym mowa w § 1 zdanie drugie, nie stosuje się do kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie.

[...]”

Artykuł 524

„§ 1. Termin do wniesienia kasacji dla stron wynosi 30 dni od daty doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem.

[...]

§ 3. Niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Artykuł 538

„§ 1. Z chwilą uchylecia wyroku wykonanie kary, środka karnego, przepadku i środka kompensacyjnego ustaje; karę, środek karny, przepadek i środek kompensacyjny już wykonane – w wypadku późniejszego ponownego skazania – zalicza się odpowiednio na poczet nowo orzeczonej kary, środka karnego, przepadku i środka kompensacyjnego.

[...]”.

PRAWO

I. ZAKRES SPRAWY I ZARZUTY

26. Trybunał uważa, że niniejsza skarga porusza kwestie prawa do rzetelnego procesu sądowego, w szczególności w odniesieniu do zasady pewności prawa, i w związku z tym uznaje za konieczne wyjaśnienie zakresu sprawy wraz z przepisami, na podstawie których zarzuty mają być rozpatrywane. Skarżący zarzucił na podstawie art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji, że został ponownie osądzony i ukarany drugim wyrokiem

po przedterminowym zwolnieniu z zakładu karnego. Trybunał, na którym spoczywa obowiązek dokonania subsumpcji w każdej rozpatrywanej przez niego sprawie (zob. *Radomilja i Inni przeciwko Chorwacji* [WI], nr 37685/10 oraz 22768/12, § 126, 20 marca 2018 r.), uznaje za bardziej właściwe w okolicznościach niniejszej sprawy zbadać tę skargę na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji, który w zakresie, w jakim ma to zastosowanie, stanowi:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego [...] rozpatrzenia jego sprawy [...] przez [...] sąd [...] przy rozstrzygnięciu [...] w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej [...]”.

II. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 6 UST. 1 KONWENCJI

A. Dopuszczalność

1. Stanowiska stron

27. Rząd stwierdził, że skarżący nie wyczerpał dostępnych krajowych środków odwoławczych. W szczególności Rząd wskazał, że skarżący powinien był wnieść do Trybunału Konstytucyjnego skargę konstytucyjną kwestionującą zgodność z Konstytucją odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania karnego, w szczególności art. 523 § 1a, który pozwalał na wniesienie kasacji wyłącznie z powodu niewspółmierności kary w przypadku zarzutu popełnienia zbrodni. Skarżący mógł twierdzić, że ten przepis Kodeksu postępowania karnego był niezgodny z Konstytucją, biorąc pod uwagę, że zgodnie z art. 42 § ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP odpowiedzialność karną może ponieść tylko osoba, która popełniła czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Ponadto, zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Postanowienia te zapewniały poziom ochrony porównywalny do tego, jaki zapewnia art. 6 ust. 1 Konwencji i art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji.

28. Rząd stwierdził ponadto, że niniejsza skarga jest niezgodna z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji. W szczególności argumentował, że skarżący nie został „ponownie osądzony” w postępowaniu, które przeprowadzono po zapadnięciu orzeczenia Sądu Najwyższego o uchyleniu wyroku sądu drugiej instancji.

29. W odniesieniu do niewyczerpania krajowych środków odwoławczych skarżący zauważył, że Rząd nie wskazał, w jaki sposób można złożyć taką skargę i które przepisy skarżący powinien był zakwestionować przed Trybunałem Konstytucyjnym. Zdaniem skarżącego argument ten był nieuzasadniony i niejasny.

30. W odniesieniu do zarzucanej niezgodności *ratione materiae* z postanowieniami Konwencji i Protokołów do niej skarżący utrzymywał, że art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji miał zastosowanie do jego sprawy.

2. Ocena Trybunału

31. Trybunał przypomina, że orzekł już, iż skarga konstytucyjna w Polsce jest skutecznym środkiem odwoławczym w rozumieniu art. 35 ust. 1 Konwencji jedynie w sytuacji, w której zarzucane naruszenie konstytucyjnych praw i wolności wynika z zastosowania przepisu prawnego, który może być zasadnie zakwestionowany jako niezgodny z Konstytucją. Ponadto taki przepis musi stanowić bezpośrednią podstawę prawną indywidualnej decyzji, której zarzut naruszenia dotyczy. Tym samym procedura skargi konstytucyjnej nie może służyć jako skuteczny środek odwoławczy, jeśli zarzut naruszenia wynika jedynie z błędnego zastosowania lub błędnej wykładni przepisu ustawowego, który w swej treści nie jest niekonstytucyjny (zob. niedawno wydany wyrok w sprawie *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. przeciwko Polsce*, nr 4907/18, § 198, 7 maja 2021 r.).

32. W niniejszej sprawie skarżący zarzucił naruszenie swoich praw wynikających z Konwencji w orzeczeniach sądów krajowych oraz ich interpretacji i stosowaniu odpowiednich przepisów Kodeksu postępowania karnego. Trybunał wskazuje na utrwalone orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym skargi konstytucyjne oparte wyłącznie na rzekomo błędnej interpretacji przepisu prawnego są wyłączone z jego kompetencji, chyba że skarżący kwestionuje przepis w rozumieniu ugruntowanego i długotrwałego orzecznictwa sądów; w rezultacie taka skarga nie może być uznana za skuteczny środek odwoławczy w rozumieniu art. 35 ust. 1 Konwencji. Dlatego też skarga konstytucyjna nie może zostać uznana za skuteczny środek odwoławczy w sprawie skarżącego (zob. na przykład *Długolecki przeciwko Polsce*, nr 23806/03, § 25, 24 lutego 2009 r., oraz *Y przeciwko Polsce*, nr 74131/14, §§ 51–52, 17 lutego 2022 r.).

33. Z tych względów podniesiony przez Rząd zarzut niewyczerpania krajowych środków odwoławczych nie zasługuje na uwzględnienie.

34. W odniesieniu do zarzutu Rządu dotyczącego rzekomej niezgodności *ratione materiae* niniejszej skargi z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 Trybunał uważa, że mając na uwadze zakres sprawy i zarzuty, o których mowa powyżej (zob. paragraf 26), nie jest konieczne badanie, czy art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji ma zastosowanie do stanu faktycznego sprawy.

35. Trybunał zauważa, że niniejsza skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona ani niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów wymienionych w art. 35 Konwencji. Tym samym należy uznać ją za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Stanowiska stron

36. Skarżący podniósł, że został pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego z naruszeniem art. 6 ust. 1 Konwencji. Argumentował, że w jego

przypadku wznowienie postępowania zostało zarządzone po uprawomocnieniu się wyroku skazującego i zwolnieniu warunkowym. Co więcej, nie przedstawiono żadnych nowych faktów i nie ujawniono żadnych fundamentalnych wad w jego pierwszym procesie. Wznowienie postępowania zostało zarządzone jedynie dlatego, że sądy różniły się w ocenie zastosowanego nadzwyczajnego złagodzenia kary, i wyłącznie w celu podwyższenia wymiaru pierwotnie orzeczonej kary.

37. Rząd stwierdził, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji. Środek odwoławczy w postaci nadzwyczajnego środka zaskarżenia został uregulowany w odpowiednich przepisach Kodeksu postępowania karnego, a jego zakres został wyjaśniony skarżącemu. W szczególności niemożliwe było uwzględnienie kasacji wniesionej na niekorzyść skazanego po upływie roku od uprawomocnienia się wyroku skazującego. Wynikało z tego, że możliwość wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia na niekorzyść skazanego była ograniczona w czasie, także dla Prokuratora Generalnego. Rząd utrzymywał ponadto, że w sprawie skarżącego przestrzegano wszystkich gwarancji proceduralnych – miał on obrońcę z urzędu, a odpis kasacji został mu doręczony. On i jego obrońca uczestniczyli również w rozprawie przed Sądem Najwyższym.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne wynikające z orzecznictwa Trybunału

38. Trybunał zauważa, że odpowiednie zasady wynikające z Konwencji zostały podsumowane w następujący sposób (zob. *Tiğrak przeciwko Turcji*, nr 70306/10, § 48, 6 lipca 2021 r., w odniesieniu do *Brumărescu przeciwko Rumunii* [WI], nr 28342/95, §§ 61–62, ETPC 1999-VII, oraz *COMPCAR, s.r.o. przeciwko Słowacji*, nr 25132/13, §§ 63–64, 9 czerwca 2015 r.):

„Prawo do rzetelnego procesu sądowego wynikające z art. 6 ust. 1 Konwencji należy interpretować w świetle Preambuły Konwencji, która w odpowiedniej części stanowi, że praworządność jest częścią wspólnego dziedzictwa Układających się Państw. Jednym z podstawowych aspektów rządów prawa jest zasada pewności prawa, która wymaga, między innymi, aby w przypadku, gdy sądy ostatecznie rozstrzygnęły daną kwestię, ich orzeczenie nie było kwestionowane.

- Zasada ta nie pozwala stronie domagać się wznowienia postępowania jedynie w celu ponownego rozpatrzenia sprawy i wydania nowego orzeczenia. Sama możliwość istnienia dwóch stanowisk w tym przedmiocie nie stanowi podstawy do ponownego rozpatrzenia.

- Odstępstwa od tej zasady są uzasadnione tylko wtedy, gdy jest to konieczne ze względu na istotne i ważne okoliczności. Uprawnienia sądów wyższych instancji do uchylania lub zmiany wiążących i wykonalnych orzeczeń sądowych powinny być wykonywane w celu usunięcia fundamentalnych wad. Uprawnienie to musi być wykonywane w taki sposób, aby w jak największym stopniu zapewnić sprawiedliwą równowagę między interesem jednostki a potrzebą zapewnienia skuteczności systemu wymiaru sprawiedliwości.

WYROK W SPRAWIE ZAKRZEWSKI PRZECIWKO POLSCE

- Istotne względy, które należy wziąć pod uwagę w tym kontekście, obejmują w szczególności wpływ wznowienia i wszelkich późniejszych postępowań na indywidualną sytuację skarżącego, czy wznowienie wynikało z indywidualnej sytuacji skarżącego oraz czy wznowienie wynikało z jego własnego wniosku; powody, dla których władze krajowe uchyliły wyrok w sprawie skarżącego; zgodność przedmiotowej procedury z wymogami prawa krajowego; istnienie i działanie zabezpieczeń proceduralnych w krajowym systemie prawnym, które mogą zapobiec nadużyciom tej procedury przez władze krajowe; oraz inne istotne okoliczności sprawy.

- W wielu sprawach Trybunał, odnosząc się do pojęcia „wady fundamentalnej”, podkreślił, że samo uznanie, że dochodzenie w sprawie skarżącego było „niekompletne i jednostronne” lub doprowadziło do „błédnego” uniewinnienia, nie może samo w sobie, przy braku błédów jurysdykcyjnych lub poważnych naruszeń procedury sądowej, nadużyć władzy, oczywistych błédów w stosowaniu prawa materialnego lub jakichkolwiek innych ważnych powodów wynikających z interesu wymiaru sprawiedliwości, wskazywać na obecność wady fundamentalnej w poprzednim postępowaniu”.

39. Rewizja ostatecznej i wiążącej decyzji nie powinna być traktowana jako ukryty środek odwoławczy, a zasada pewności prawa może zostać uchylona w celu zapewnienia korekty wad fundamentalnych lub pomyłki sądowej (zob. np. *Ryabykh przeciwko Rosji*, nr 52854/99, § 52, ETPC 2003-IX) lub w celu naprawienia „błédy o fundamentalnym znaczeniu dla systemu sądownictwa”, ale nie ze względu na puryzm prawny (zob. *Sutyazhnik przeciwko Rosji*, nr 8269/02, § 38, 23 lipca 2009 r.).

40. Trybunał orzekł, że skazanie z pominięciem kluczowych dowodów stanowi pomyłkę sądową, a pozostawienie takich błédów bez korekty może mieć poważny wpływ na rzetelność, uczciwość i reputację publiczną postępowania sądowego (zob. *Lenskaya przeciwko Rosji*, nr 28730/03, §§ 39–40, 29 stycznia 2009 r., oraz *Giuran przeciwko Rumunii*, nr 24360/04, § 39, ETPC 2011 (fragmenty)). Podobnie Trybunał uznał, że utrzymanie w mocy, po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, wyroku skazującego, który naruszał prawo do rzetelnego procesu sądowego, stanowiło błéd w ocenie, który utrwalił to naruszenie (zob. *Yaremenko przeciwko Ukrainie (nr 2)*, nr 66338/09, §§ 52–56 i 64–67, 30 kwietnia 2015 r.). Ponadto arbitralne wznowienie postępowania karnego, w szczególności na niekorzyść osoby skazanej, narusza prawo do rzetelnego procesu sądowego (zob. *Savinskiy przeciwko Ukrainie*, nr 6965/02, § 25, 28 lutego 2006 r.; *Radchikov przeciwko Rosji*, nr 65582/01, § 48, 24 maja 2007 r.; oraz *Ştefan przeciwko Rumunii*, nr 28319/03, § 18, 6 kwietnia 2010 r.).

41. Trybunał rozważył również inne etapy postępowania karnego, w których skarżący nie byli już „osobami oskarżonymi o popełnienie przestępstwa”, ale osobami „skazanymi” w wyniku orzeczeń sądowych uznanych za prawomocne na mocy prawa krajowego. Biorąc pod uwagę, że „oskarżenie w sprawie karnej” jest pojęciem autonomicznym oraz uwzględniając wpływ, jaki procedura rozpoznawania apelacji w kwestiach prawnych może mieć na określenie oskarżenia w sprawie karnej, w tym

możliwość skorygowania błędów prawnych, Trybunał uznał, że taka procedura jest objęta gwarancjami art. 6 (zob. *Meftah i Inni przeciwko Francji* [WI], nr 32911/96 i 2 inne, § 40, ETPC 2002-VII), nawet jeśli jest ona traktowana jako nadzwyczajny środek odwoławczy w prawie krajowym i dotyczy wyroku, od którego nie przysługuje zwykły środek odwoławczy. Z tego samego powodu Trybunał orzekł, że gwarancje wynikające z art. 6 mają zastosowanie do postępowań karnych, w których właściwy sąd rozpoczął od zbadania dopuszczalności wniosku o wydanie zgody na wniesienie apelacji w celu uchylenia wyroku skazującego (zob. *Monnell i Morris przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 2 marca 1987 r., § 54, Seria A nr 115).

42. Z ogólnych zasad określonych powyżej wynika, że art. 6 Konwencji ma zastosowanie, w jego aspekcie karnym, do postępowań karnych dotyczących środków odwoławczych zakwalifikowanych jako nadzwyczajne w prawie krajowym, w których to postępowaniach sąd krajowy jest wezwany do rozstrzygnięcia o zarzucie. Trybunał bada zatem kwestię zastosowania art. 6 do nadzwyczajnych środków odwoławczych, starając się ustalić, czy podczas rozpatrywania przedmiotowego środka odwoławczego sąd krajowy był zobowiązany do rozstrzygnięcia o zarzucie karnym.

(b) Zastosowanie powyższych zasad w niniejszej sprawie

43. Trybunał zauważa, że niniejsza sprawa dotyczy kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego ponad pięć miesięcy po prawomocnym skazaniu skarżącego. Kasację tę należy odróżnić od kasacji, która mogła zostać wniesiona przez strony postępowania w terminie trzydziestu dni od daty doręczenia wyroku wraz z uzasadnieniem¹ (zob. paragraf 25 powyżej), co stanowiłoby kontynuację postępowania karnego (zob. na przykład *Kudła przeciwko Polsce* [WI], nr 30210/96, §§ 121–22, ETPC 2000-XI). Zdaniem Trybunału, w szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy, skutki kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego po upływie ogólnego trzydziestodniowego ustawowego terminu należy oceniać w świetle zasad rządzących wznowieniem postępowania.

44. W tym względzie Trybunał zauważa, że skarżący został skazany prawomocnym wyrokiem z dnia 6 października 2017 r. (zob. paragraf 7 powyżej) i rozpoczął odbywanie kary pozbawienia wolności w dniu 26 lutego 2018 r. W dniu 22 marca 2018 r. Prokurator Generalny wniósł kasację, argumentując, że kara nałożona na skarżącego była rażąco zbyt łagodna (zob. paragraf 9 powyżej). W dniu 13 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w Opolu zarządził warunkowe zwolnienie skarżącego (zob. paragraf 12 powyżej). Wkrótce po zwolnieniu skarżącego, w dniu 28 marca 2019 r., Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy

¹ Sprostowano w dniu 6 marca 2025 r.

nie wyjaśnił w swoim wyroku, jakie były podstawowe wady postępowania karnego, które wymagały korekty (zob. *Tiğrak*, cytowany powyżej, § 48). W swoim uzasadnieniu skupił się na wskazaniu, że zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary nie zostało dostatecznie uzasadnione przez sądy pierwszej i drugiej instancji (zob. paragraf 17 powyżej).

45. Trybunał zauważa ponadto, że uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r. nie zawierało żadnych rozważań na temat wpływu ponownego rozpoznania sprawy i wszelkich późniejszych postępowań na indywidualną sytuację skarżącego. W szczególności nie zwrócono uwagi na fakt, że skarżący odbył już ponad połowę kary i został warunkowo zwolniony z zakładu karnego w wyniku postępowania wszczętego przez dyrektora zakładu karnego. Podobnie żadnej konkretnej oceny sytuacji skarżącego nie dokonano w wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 maja 2019 r., wydanym po ponownym rozpoznaniu sprawy. Co prawda sąd ten odnotował, że skarżący został warunkowo zwolniony na wniosek dyrektora zakładu karnego, ale jedynie w celu poparcia argumentu, że kara wnioskowana przez prokuratora byłaby zbyt surowa (zob. paragraf 19 powyżej). W świetle powyższego Trybunał uznaje, że uzasadnienia orzeczeń wydanych zarówno przez Sąd Najwyższy, jak i Sąd Apelacyjny nie spełniały wymaganych standardów, aby wykazać, że zachowano w nich właściwą równowagę między interesem skarżącego a potrzebą zapewnienia skuteczności wymiaru sprawiedliwości (ibid. § 48).

46. Jeśli chodzi o istnienie i działanie gwarancji proceduralnych, Trybunał przyjmuje, że kasacja została wniesiona przez Prokuratora Generalnego w ustawowym terminie, mianowicie mniej niż rok po prawomocnym skazaniu skarżącego, oraz że gwarancje proceduralne istniejące w krajowym systemie prawnym były przestrzegane w postępowaniu w sprawie skarżącego. W szczególności doręczono mu odpis kasacji Prokuratora Generalnego, mógł uczestniczyć w rozprawie przed Sądem Najwyższym i był reprezentowany przez obrońcę (zob. paragrafy 10 i 14 powyżej). Trybunał uważa jednak, że brak oceny jakichkolwiek fundamentalnych wad postępowania karnego, jak również brak jakiegokolwiek rozważenia sytuacji skarżącego nie spełniał standardów orzecznictwa Trybunału w odniesieniu do prawa do rzetelnego procesu sądowego na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji (ibid. § 48).

47. W związku z tym doszło do naruszenia tego przepisu w odniesieniu do zasady rzetelnego procesu.

III. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

48. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala

WYROK W SPRAWIE ZAKRZEWSKI PRZECIWKO POLSCE

tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

49. Skarżący domagał się kwoty 10 000 euro (EUR) tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową i kwoty 24 580 EUR tytułem odszkodowania za szkodę majątkową.

50. Rząd uznał te kwoty za wygórowane i bezzasadne.

51. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowo-skutkowego między stwierdzonym naruszeniem a zarzucaną szkodą majątkową, w związku z czym nie uwzględnia tego żądania. Niemniej przyznaje skarżącemu kwotę 6 000 EUR powiększoną o wszelkie należne podatki tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

B. Koszty i wydatki

52. Skarżący domagał się również kwoty 1 650 EUR tytułem kosztów i wydatków poniesionych przed Trybunałem.

53. Rząd pozostawił to roszczenie do uznania Trybunału.

54. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżącemu przysługuje prawo do zwrotu poniesionych kosztów i wydatków wówczas, gdy wykazał, że były one rzeczywiście i konieczne poniesione oraz że są uzasadnione co do wysokości. W niniejszej sprawie, mając na uwadze posiadane dokumenty oraz powyższe kryteria, Trybunał uznaje za uzasadnione zasądzić kwotę 1 650 EUR na pokrycie postępowania przed Trybunałem, powiększoną o wszelkie należne podatki, jakie mogą zostać naliczone wobec skarżącego.

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *orzeka*, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji;
3. *stwierdza*
 - (a) że pozwane państwo winno, w terminie trzech miesięcy od daty, w której niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, uiścić na rzecz skarżącego następujące kwoty, przeliczone na walutę pozwanego państwa według kursu obowiązującego w dniu płatności:
 - (i) 6 000 EUR (sześć tysięcy euro) plus wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową;

WYROK W SPRAWIE ZAKRZEWSKI PRZECIWKO POLSCE

- (ii) 1 650 EUR (tysiąc sześćset pięćdziesiąt euro), plus wszelkie należne od skarżącego podatki, tytułem zwrotu poniesionych kosztów i wydatków;
 - (b) że, od upływu wyżej wskazanego terminu trzech miesięcy aż do momentu uregulowania należności, należne będą odsetki zwykłe od określonych powyżej kwot, naliczone według stopy równej marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;
4. *oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego dotyczącego słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie dnia 14 listopada 2024 r. zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Ilse Freiwirth
Kancelarz

Ivana Jelić
Przewodnicząca